

Tai buvo Helenos mėgstamiausia sonatos dalis – lėtai, apskaičiuotai aukštėjančios natos, ilgesingas, maldaujantis jos fortepijono skambesys. Užsimerkusi iš susikaupimo, ji išgirdo žemą perkūnijos grumėjimą tolumoje. Pakėlė pirštus nuo klavišų ir pažvelgė pro langą. Dar ganėtinai stiprios akys išvelgė tarp medžių pašėlusiai nardantį vėją, atsukantį blyškiąsias lapų puses ir beveik prie žemės spaudžiantį nuolankų bambuko stiebą. Buvo tik penkta vasaros popietės valanda, tiksliau – Liepos 4-osios, bet jau buvo tamsu, metas, kai miškai ima atrodyti ir bauginantys, ir kviečiantys.

Staiga danguje virš miškų blykstelėjo šviesa ir perkūnija vėl nusirito per tolumas.

Helena mėgo smarkias audras, todėl praleido antrąją sonatos dalį ir perėjo prie trečiosios – griausmingos, grumančios. Lietui prapliupus, staiga prisiminė sode palikusi įrankius. Ketino ten po pietų vėl pasidarbuoti, tačiau vaikštinėjant po namus suviliojo fortepijonas.

Ji lėtai pakilo nuo suoliuko ir nuėjo į virtuvę, o iš ten – pro vidinio kiemo duris. Nesivargino ieškoti skėčio, todėl eidama per kiemą į sodą ant veido jautė gairių, vėšų lietu.

Kaplys gulėjo ant žemės prie kukurūzų, siekiančių aukščiau kelių. Pakėlusį kaplį, ėmė dairytis aplink kastuvo ir lopetėlės,

o pamačiusi juos piktžolių raizgalynėje papurtė galvą. Ar piktžolės ten buvo ir prieš kelias valandas? Šiomis dienomis jos dygo greičiau, nei spėjo jas rauti. Žolės kėlė savo sveikus, žalius lapus į lietu, o ji lenkėsi lopetėlės.

Nuėjusi prie bambukų gyvatvorės pakraščio, kur buvo palaidotas Rokis, išrovė kelias piktžoles aplink akmenį, kurį buvo šiaip ne taip užritinusi ant neseniai supilto kapo. Vos nepasitempė nugaros ridendama tą akmenį, bet tada jai šitai nerūpėjo. Veterinaras buvo atvykęs užmigdyti terjero vos prieš savaitę ir ji dar nespėjo su tuo susitaikyti. Ilgėjosi to lieso šuns, išokančio rytais į lovą padūkti. Ilgėjosi jo, vis atsigulančio jai ant kojų, kad ir kur namie nueitų. Ji raudojo žiūrėdama, kaip veterinaras kasa duobę, – lyg į to šunelio mirtį būtų sutilpę visi praradimai, kuriuos ji patyrė per aštuoniasdešimt trejus metus. Nuo tada, kai prieš dešimt metų mirė Piteris, Rokis buvo jai kaip šeimos narys, ji juo rūpinosi ir juo žavėjosi. Šią savaitę vienatvė lyg tikra stichija siautė jos namuose.

Prie Rokio kapo medžių šakos jai ėmė plakti per pečius, o perkūnija ausyse griaudė kaip koks slapčia tykantis grėsmingas žvėris. Kažkas paskatino ją atsigręžti ir žvilgtelėti į namą – mažą medžio ir stiklo stebuklą, kurį su Piteriu sukūrė prieš daugiau nei šešiasdešimt metų, ir staiga visas pasaulis blykstelėjo baltai. Lyg ledas. Šitokio šaltumo liepsna.

Visa apimantis skausmas. Tamsaus dangaus fone virš galvos žydėjo rausvi ir mėlyni jurginai, tuoj kibirkščių lietumi nubarstysiantys žiedlapius. Ji keletą minučių gulėjo nejudėdama, laukdama žiedlapių, galvodama, kodėl nepajunta jų ant odos, kol suprato, kad tai, ką mato, tėra fejerverkai danguje. Fejerverkai. Liepos 4-oji. Sodo įrankiai. Piktžolės ir lietus.

Ji nebegalėjo nuryti. Nieko nebegirdėjo. Ar fejerverkų neturėtų lydėti garsai? Pamėgino kilstelėti galvą ir apsidairyti, tačiau

kaklo raumenys buvo sustingę. Gal tai priepuolis. *Ak, jai skauda krūtine! Galvą!* Gal griuvo ir susitrenkė.

Prisimerkė, kol smulkutė auksinė žuvelė nuvinguriavo per dangų ir dingo blankiai oranžinėje migloje. Pabandė prisiminti. Pliaupė audra. Perkūnija. Baltas blyksnis, staigus ir akinantis. Tada ji suprato, kas nutiko, ir smarkiai nusivylė, kad žaibas jos tiesiog neužmušė. Būtų nuostabus būdas, nuostabus metas mirti. Šeimos nebelikę, paskutinis iš artimų draugų iškeliavo anapus prieš keletą mėnesių. Ji nugyveno puikų gyvenimą. Žinoma, buvo ir sielvarto, bet buvo patyrusi ir stiprią, daug atlaikiusią meilę. Nesavanaudišką meilę. Pažino aistrą. Ir net prisilietė prie daugelio gyvenimų.

Gal vis dėlto pagaliau mirs. Į namą grįžti nebeįstengė, gali prabėgti kelios dienos, kol kas nors čia užsuks ir ją ras. *Ką gi, gerai.* Ji užsimerkė prieš begarsį šviesų spektaklį virš galvos ir pabandė valingai grįžti į būseną be sąmonės.

Palėpėje per daug įkalčių.

Mintis smogė per smegenis ir ji kaipmat praplėšė vokus. Dėžės palėpėje. Kodėl ji jomis nepasirūpino? Seniai ruošėsi sutvarkyti. Negali numirti, kol jomis neatsikratys. Pabandė vėl kilstelti galvą raukydamasi nuo pastangų, bet galiausiai pasidavė. Ar namas už jos? Dešinėje? Kairėje? Tuzinas jurginų sublyksėjo danguje, ji bukai į juos spoksojo. Kam dar rūpėtų knaisiotis po tas dėžes? Net jeigu kam ir parūptų, ar kas nors sugebėtų sudėti visas galvosūkiu dalis? Dėl to jaudintis nevertėjo.

Užsimerkdama prieš sproginėjančius jurginus, ji atsidavė likimui.

– Ponia Huber!

Helena atsimerkė ir greta išvydo jauną moterį, vargais negalais bandydama prisiminti, kurgi atsidūrusi. Spaderio ligininė. Ji čia... ar jau ilgai? Kažkiek dienų. Tiek nežinojo. Baltasis blyksnis.

Ji prisimerkė žvelgdama į lankytoją, bandydama suprasti, kodėl šios moters veidas jai širdy kelia baimę. O, taip. Socialinė darbuotoja. Ta pati, kuri norėjo ją įkišti į tam tikrus namus.

– Jūs pabudot, – nusišypsojo socialinė darbuotoja.

– Aš galiu pasirūpinti savimi, – pasakė Helena, kol moteris vėl neprabilo apie tuos namus.

– Žinau, – socialinė darbuotoja globėjiškai linktelėjo. – Neabejoju, kad po kiek laiko tikrai vėl galėsite, bet, kaip ir kalbėjomės vakar, kol kas jums reikės pagalbos. Jūs smarkiai išsisukot kulkšni ir riešą, be to, susimušėt keliose vietose. Spaudimas ir pulsas šokinėja. Žinote, kas nutinka, kai pabandote lipti iš lovos.

Helena negalėjo net sėdėti ant lovos krašto, nes kambarys imdavo suktis ir panirdavo į tamsą.

– Jūs nustebsit, kaip aš sustiprėsiu, vos tik atsidursiu namie, – atkirto ji.

Socialinė darbuotoja maloniai linktelėjo.

– Bet iš pradžių jums reikės pagalbos, – atsakė ji, – neilgai, ne visados.

Helena išsigandusi žvelgė į ją. Ta moteris buvo rausvais skruostais, pūsta rudų plaukų šukuosena, jos šypsena atrodė per daug švytinti.

Jai buvo virš trisdešimt, per jauna suprasti, kad jei kam nors leidi rūpintis, niekada savo gyvenimo kontrolės ir nebeatgausi. Žinojo, kad socialinei darbuotojai ji tėra užsispyrusi senutė, gyvenanti savaip ir gadinanti gyvenimą tiems, kurie jaučiasi žiną, kas jai geriau. Negana to, ji nugirdo, kaip koridoriuje ta moteris, o gal tai buvo viena iš slaugytojų, apie ją kalba, sako, neva ji „tik sena moteris, kuriai kadaise pavyko ištekėt už svarbaus vyro“.

Jos dar vadino ją įnoringa. Kiekvieną popietę praūždavo audra, o ji negalėjo tvirti triukšmo, šviesos. Niekad nebuvo bailė, bet dabar tie sunkūs, besiveržiantys artėjančios audros debesys jai

keldavo virpulį. Išsireikalavo, kad slaugytojos nustumtų jos lovą toliau nuo lango ir užtrauktų užuolaidas.

– Netoli nuo ten, kur gyvenate, įsikūrę nuostabūs namai, – at-sargiai prabilo socialinė darbuotoja. – Brangūs, bet, esu tikra, jūs galite sau tai leisti.

Be abejonų, moteriškė žinojo apie Piterio muzikos autorių teises, kurios Helenai užtikrino finansinį saugumą geriau, nei reikėjo, nors matydami jos paprastą gyvenimo būdą niekas apie tai net nenutuokė.

– Jau sakiau jums, jokių senelių namų, – tvirtai atrėžė Helena.

– Gerai, – socialinei darbuotojai nepavyko užgniaužti atodū-sio. – Tada aptarkime kitas galimybes. Ar turite giminaičių, kurie jums pagelbėtų?

Helena papurtė galvą.

– Mano vieninteliai likę giminaičiai yra anūkė, kurios nesu mačiusi beveik trisdešimt metų, ir proanūkis, kurio niekad nesu sutikusi. Jie gyvena toliausiai San Antonijuj. Man net į galvą ne-ateitų jų prašyti.

– Suprantu. Tačiau leiskite man jūsų anūkei bent paskambinti. Neabejoju, ji norėtų sužinoti apie jūsų būklę, ir gal mes visos trys kartu ką nors sugalvosime.

Helena jau norėjo papurtyti galvą, bet iškart apsigalvojo. Jai pasidarė smalsu ką nors sužinoti apie savo anūkę. Bendravimas su Reičele nutrūko, kai šiai buvo penkiolika. Pastaraisiais metais Helena gavo keletą atvirukų, kuriuose buvo trumpai parašyta apie proanūkį Krisą, apie tai, kad Reičelė tapo mokytoja, bet daugiau jos nebendravo. Reičelei jau turėtų būti šiek tiek daugiau nei keturiasdešimt.

– Reičelė Huber, – tarė Helena. – Mano adresų knygelė namie, bet galit pabandyti jos ieškoti ir per informaciją. Ji gyvena kažko-kioj S raide prasidedančioj gatvėj. Kažkokiu ispanišku pavadinimu,

San Antonijuje. Tačiau nedirškit jos prašyti čia atvažiuoti. Neapsunkinsiu tos merginos.

Helena svarstė, ar turėtų pasakyti daugiau, ar reikėtų tai moteriai atskleisti tikrąją priežastį, kodėl Reičelė negali atvykti į Atspindį, tačiau šiek tiek nepatenkinta socialinė darbuotoja pakilo eiti iš kambario, ir dėl to nusprendė patylėti.

Po valandos ji grįžo švytinčiu veidu.

– Ką gi, – pratarė prisėdusi greta Helenos lovos. – Jūsų laukia labai maloni staigmena.

– Kokia? – Helena ėmė nepatikliai ją stebėti.

– Pasikalbėjau su jūsų anūke. Neprašiau jos atvykti, – greitai pridūrė. – Juk jums pažadėjau. Pati pasisiūlė. Dirba mokytoja, bet kitais metais žada daryti pertrauką. Ar tai ne lemtingas sutapimas? Sakė, kad būtų nuostabu vėl pamatyti jus ir Atspindį. Spėju, ji čia užaugo?

Helena įsistebeilijo į socialinę darbuotoją, o tada ištiesė ranką.

– Duokit šen man jos numerį. Paskambinsiu ir pasakysiu, kad nevažiuotų.

– Ponia Huber, ji *nori* atvažiuoti. Kalbėjo labai nuoširdžiai. Tiesą sakant, atrodė labai užsidegusi, lyg būtų laukusi, kol kas pasiūlys, kaip praleisti vasarą. Kai jai papasakojau, kad dar būsite čia keletą dienų, kad turime nustatyti jums svaigulio priežastį, ji atsakė galinti tuoj pat išvažiuoti automobiliu, užuot laukusi lėktuvo skrydžio. Atrodo, ji mėgsta nuotykius.

– Bet ji turi mažylį, kuriuo reikia rūpintis, – užginčijo Helena. Socialinė darbuotoja nusišypsojo.

– Tam mažyliui jau dvidešimt, jis studijuoja, – atsakė ji.

Helena pritilo. Jos proanūkis jau studijuoja?

Socialinė darbuotoja paglostė jai ranką.

– Žinau, kad nelengva priimti pagalbą buvus tokiai savarankiškai, bet...

– Ne todėl, – pertraukė ją Helena. – Duokit tą numerį.

Moteris nenoriai padavė popieriaus skiautę ir, dar paraginusi leisti Reičelei atvykti, išėjo.

Helena visą vakarą bandė skaityti knygą, bet buvo sunku susikaupti tam popierėliui gulint ant spintelės prie lovos. Ar skambinti Reičelei ir pasakyti, kad važiuoti į Atspindį būtų klaida? Bet, ak, kaip ji norėjo pamatyti savo vaikaič! Kokiu žmogumi Reičelė išaugo?

Ji pasiėmė popierėlį, kurį laiką žiūrėjo į jį, o tada suglamžė saujuje. Gal tai ir savanaudiška, bet tikriausiai vertėtų leisti anūkei atvažiuoti. Tegu mano, kad jos pagalba reikalinga. Ir turbūt užtruks, kol Reičelė supras, kad yra priešingai.

2

Reičelė atsisėdo nepažįstamoje lovoje plačiai atmerktomis akimis, smarkiai besidaužančia širdimi. Kitapus motelio durų tebeaidėjo žingsniai – skubrus kaukšėjimas kažkam tostant.

Vėl krito į drėgnus patalus. Prisiminė esanti Vakarų Virdžinijoje. Kažkur netoli Čarlstono. Atvažiavo vakar vėlai naktį ir, nesukdama galvos dėl neišvaizdaus motelio, griuvo į lovą. Tris dienas važiavo panirusi į audioknygas, klausydamosi jų per garsajuosčių grotuvą. Tris dienas neleido sau nė svarstyti, ar teisingai padarė apsisprendama vykti į Atspindį. Stengėsi negalvoti apie priežastis, dėl kurių išvyko iš to miestelio, tačiau žinojo, kad tos mintys krebždena ir laukia. Tie skubrūs žingsniai jas nesunkiai ir pažadino.

Tai nutiko pirmadienį, tiek ji valiojo prisiminti. Prisiminė po visko kalbėjusi su policija, bet tik todėl, kad tėvai liepė. Tėvas pasakojo, kad ji šnibždėjo, nes taip ilgai ir smarkiai klykusi po to įvykio neteko balso. Policija negalėjo suprasti dalies jos tylių atsakymų, todėl vertė juos rašyti mažuose popieriaus lapeliuose.

Tuos popieriaus lapelius ji prisiminė. Kvadratinus, rožinės spalvos. Keista, kad protas vienus prisiminimus saugojo, bet ištrynė kitus. Didžioji dalis prisiminimų jai netrukdė. Nors ir žinojo, kad turėtų trukdytų. Seniai tai žinojo.

Toks mažas miestelis negali vienu ypu prarasti dešimties vaikų ir gyventi toliau lyg niekur nieko.

Kas tai pasakė? Pastaruosius dvidešimt metų šie žodžiai vis sukosi galvoje, iškildami keisčiausiomis akimirkomis. Palinkus virš stalo ir aiškinant matematiką vienam iš mokinių, lankstant skalbinius, besimylint su Filipu. Neprisiminė, ar tas balsas vyriškas, ar moteriškas. Gal jis buvo vieno iš policininkų, o gal kažkieno kito, su kuo keliai susikirto tomis klaikiomis dienomis. O gal, pasak psichoterapeutės, tai buvęs jos vidinis balsas.

Prisiminė skubrų savo batelių kaukšėjimą lekiant į klasę vaškuotomis Spring Vilou pradinės mokyklos grindimis. Kartais, net ir dabar, jei kur skubėdama išgirsdavo tą savo batų *staccato*, panikai kylant turėdavo lėtinti žingsnį, kad tik tas garsas nutiltų. Bet jeigu tai būdavo kažkieno kito žingsniai, nelikdavo nieko kito, kaip tik išlaukti.

Kai tai nutiko, ji neprisiminė, kad būtų dvejojusi, ar vykti pas pusbrolių Geilą į San Antoniją. Iš tėvų pasakojimų žinojo, kad apsisprendusi pati, vos tik Geilas pasisiūlė priimti, bet nenučiuokė, kokius „už“ ir „prieš“ ji tada svėrė. Išsijungęs mąstymas, atminties spragos ir į sapnus panašūs beprasmiškai vaizdiniai be jokio emocinio krūvio. Ar iš Atspindžio ją išvarė baimė? Sunku pasakyti. Ji tiesiog aklai klausė kitų patarimų. Tik tam užteko jėgų.

Septyneriais metais vyresnis Geilas jai primygtinai siūlė terapiją. Reičelė neprisiminė nei psichoterapeutės vardo, nei išvaizdos, tik šį tą iš pokalbių. Per pirmus susitikimus tik verkėdavo. Tai į gera, sakė psichoterapeutė. Išleisk viską lauk. Reičelė nedrįso prisipažinti, kad tos ašaros liejosi ne dėl vaikų ir net ne dėl jos vyro Luko.

Ji verkė dėl Maiklo, vyro, kurį mylėjo ir kurio niekada nebegalės turėti.

– Aha, – tarė psichoterapeutė. – Perkeli skausmą dėl Luko ir vaikų į mažesnę, kad taptų lengviau pakeliamas.

Tačiau ji klydo.

Reičelė nesistengė tyčia paleisti vėjais psichoterapeutės pastangų prakalbinti ją apie vaikus. Ji tiesiog jų neprisiminė. Mokiniai buvo tapę rūku ir tokius išblukusius juos reikėjo išsaugoti. Neprišvertė mintyse net žvilgtelėti į juos iš arčiau, prisiminti smulkmenų – šypsenos ar mėlynų akių, strazdanų ant riestos nosies.

Svarstė, ar psichoterapeutė buvo pasibaisėjusi jos nenoru išsiaiškinti, kas nutiko, ar jau tada suprato tai, ką Reičelė tik dabar, po įvykių praėjus dvidešimt vieniems metams, pradedanti suvokti. Vaikų ir Luko prisiminimus ji sukišo į dailią dėžutę savo galvoje ir ją bus galima atverti tik tada, kai jau bus pasirengusi išvysti, kas viduje.

Ir štai dabar ji pasirengusi. Turėtų būti pasirengusi. Socialinės darbuotojos skambutis iš pradžių ją pribloškė. Sugrįžti į Atspindį rūpintis sena moterimi, kuri jai iš tiesų beveik svetima?

Kita vertus, telefonas suskambo pačiu laiku. Filo nebėra. Krišas grįžęs namo vasaroti, bet nuolat su draugais. Ji pati pasiėmusi atostogų, po šių sunkių metų pasiryžusi grįžti į formą tiek fiziškai, tiek emociškai. Kuo puikiausiai tai galėtų daryti Atspindyje, kaip ir San Antonijuje. Todėl ir atsakė: „Žinoma, atvyksiu“, taip pat šaltai, kaip kaskart mąstydamas apie savo gimtąjį miestą. Lyg būtų laukusi to skambučio, laukusi kvietimo pagaliau grįžti namo.

Nekantravo važiuoti. Senokai viena nekeliausi, pagavo save perdėliojant maršrutą, tyčia pasiklystant, neplanuotai tyrinėjant vietas. Buvo pasiėmusi dviratį, keliskart nusikėlė jį nuo laikiklio, kad pervaziuotų kokią įdomesnę miestelį ar pralėktų upės pakrante. Jai patiko turėti laiko apmąstymams. Vakar toptelėjo mintis, kaip galėtų atsidėkoti savo miestui. Susisieks su mokyklomis ir išsiaiškina, gal galėtų savanoriauti – dėstyti moksleiviams, kuriems reikia

pagalbos mokantis. Ši mintis jai suteikė neįtikėtinai daug malonumo ir nuramino viduje kažką, ką seniai reikėjo nuraminti.

Motelio kieme buvo tylu ir ji išlipo iš lovos. Paskutinė kelionės diena. Nusiprausė po dušu ir apsirengė, o tada, prieš eidama į restoraną kitapus gatvės, viešbučio krautuvelėje nusipirko laikraštį. Valgydama užsisakytus dribsnius su bananais sklaidė jį per visą stalą. Raukėsi žvelgdama į nuotrauką pirmame puslapyje. Ir vėl Ruanda. Pabėgėlių stovyklų kančia. Suaugusieji tuščiomis akimis. Sergantys, badaujantys vaikai.

Ji gyvenusi Ruandoje, aštuntojo dešimtmečio pradžioje dėstė Taikos korpuse. Jau tada šalį drebino neramumai. Reičelė žvelgė į tuščius vaikų veidus. Galėtų būti jos buvusių mokinių sūnūs ir dukterys.

Dribsniai skrandyje ėmė virsti žvyru, ji bloškė šalin pirmąjį puslapį ir atsivertė komiksą.

Buvo lygiai pirma, kai Reičelė sustabdė automobilį Žiemos kalno viršūnėje ir pagaliau pasijuto, kad teisingai padarė nusprenddama čia atvažiuoti. Nors ir nebuvo prietaringa, prieš kelias valandas pasiekusi Pensilvanijos valstijos ribą išgirdo per klasikinę muzikos radijo stotį grojamus Piterio Huberio „Skiautinius“. Tai buvo jos mėgstamiausias senelio kūrinys. Rodė, jis sveikinosi merkdamas akį, kaip darydavo jai mažai esant, sakydamas: „Reičele, sveika sugrįžusi į savo gimtąją valstiją.“

Visi žinojo šio kūrinio atsiradimo istoriją. Kartą Žiemos kalno apylinkėse senelį aplankė įkvėpimas išvydus žalią ir auksinį dirbamų laukų skiautinį, išdrikusį prieš akis lygiai taip pat, kaip ir ji dabar regėjo – greta švaraus, išblizginto Atspindžio miestelio, kuris atsikartojo lygiame lyg stiklas tvenkinio paviršiuje.

Reičelė neabejojo, kad jos regimas vaizdas per daug nesiskiria nuo tuometinio. Daržinės, siloso bokštai ir tvartai buvo suremontuoti ir perdažyti, kai kur – perstatyti. Tačiau trys dangų

remiančios bažnyčios prie tvenkinio stovėjo jau šimtą metų. Pati aukščiausia, pilko akmens – liuteronų bažnyčia, kurią ji lankė vaikystėje. Kitapus gatvės stovėjo baltomis malksnomis dengta menonitų bažnyčia, nepriekaištingai atsispindinti tvenkinio veidrodyje. Trečiosios nedidukės plytinės bažnyčios denominacijos Reičelė nebeatminė, tačiau iš toli ji atrodė ne mažiau žavinga nei kitos dvi. Atspindys jau Reičelės vaikystės laikais buvo senas, birsnojantis miestukas, tačiau iš čia dabar atrodė mielas ir jaukus.

Geraį padarė čia atvykdama. Laukia puiki vasara. Gydanti.

Tolumoje, už kelių kilometrų į vakarus, virš medžių kyšojo kampuotas Spaderio ligoninės pastatas. Reičelė žvilgtelėjo į laikrodį. Buvo likusi valanda iki sutarto laiko, kai ji turi pasiimti močiutę. Sėdo į automobilį ir lėtai nuriedėjo nuokalnėn į miestelį, kuriame užaugo.

Pravažiuodama pro vienos sodybos kiemą, atkreipė dėmesį į skalbinių virvę, ištemptą tarp namo ir klėties, ant jos kybojo daugybė mėlynų marškinių ir juodų kelnių. Kiek prisiminė, čia visad gyveno amišų šeima. Dar nematyti nei elektros kabelių, nei telefono laidų. O ko ji tikėjosi? Amišai čia gyvuoja porą šimtmečių, išlaikydami savo gyvenimo būdą. Gal ji tikėjosi, kad staiga per tuos du dešimtmečius, kol jos čia nebuvo, jie pasiduos šiuolaikiškumui?

Savo žygį ji pradėjo Vandens gatvėje, pietiniame darbininkų rajone. Gatvė atrodė siauresnė, nei Reičelė prisiminė, beveik klaustrofobiška, bet ją regėdama jautėsi pakylėta. Į kelkraštį rėmėsi numinti mediniai prieangių laiptai, dauguma namų buvo gerai prižiūrimi ir neseniai perdažyti. Kiekviename atviresniame plotelyje tarp pastatų žydėjo gėlės ir krūmai. Daugelis namų buvo sublokuoti po du. O ji žinojo vienišą tributį – už kelių kvartalų, arčiau miestelio centro.

Vos jo nepravažiavo. Perdažytas melsvai kaip liepsnelės kiaušinis, ir staiga Reičelė nebeprisiminė, kokios spalvos jis buvo

tada, kai ten dar buvo jos namai. Kažkokios neišsiskiriančios – gal smėlio, gal baltos ar pilkos. Melsva smarkiai išsiskyrė, tačiau jai patiko. Pasistačiusi automobilį kitapus gatvės, ėmė įdėmiai apžiūrinėti pastatą. Dvejos durys kairėje buvo arti vienos kitų, trečiosios – kiek toliau. Kaip ir derėjo. Apie tai ji niekad nebuvo susimąsčiusi. Pirmosios durys buvo jos šeimos, antrosios – Luko. Jos tėvai įsikraustė keliomis dienomis vėliau nei Luko tėvai, ir besilaukianti Ingė Huber greitai susibičiuliavo su Šarlotte Pysr. Vaikams gimus – Ingės mergaitei ir Šarlotės berniukui, – motinos juokaudavo, kad vieną dieną jie susituoks. Reičelės ir Luko ateitis buvo nuspręsta nuo pat gimimo.

O jis buvo gražuoliukas. Tamsiaplaukis, mėlynakis. Iš vaikystės Reičelė neprisiminė nė vienos akimirkos, kada nebūtų jo jautusi esant kur nors netoliese. Jie iššokdavo pro duris ir sulipdavo lyg įmagnetinti. Net sulaukę dešimties, vienuolikos, dvylikos – kai dauguma berniukų vengia mergaičių, tarsi jos, vos gavusios galimybę, kėsintųsi išsiurbti gyvybę, – Lukas ir Reičelė buvo neišskiriami.

Reičelė apglėbė save rankomis ir šyptelėjo apėmus ilgesiui. Baigę mokyklą, juodu su Luku, laikydamiesi motinų plano, ir susituokė. O Maiklas Štolcas buvo jų pabrolys.

Štolcų šeima atsikraustė į trečiąją namo butą, kai Lukui ir Reičelei buvo septyneri. Tada Maiklas ėmė nešioti akinius, kurie tiksliai atspindėjo jo esybę. Smulkus, nevikrus, žemesnis už daugumą bendraklasių, erzinamai sumanus ir dievinamas mokytojų, bet sunkiai priimamas bendraamžių. Tikriausiai dėl to, kad Lukas ir Reičelė gyveno greta, jie matė tai, ko nematė kiti. Jis buvo geras jų draugas, ir kai Reičelei sukako aštuoneri ar devyneri, abu su Luku negalėjo net įsivaizduoti, kad galima kur nors eiti nepakviečiant kartu Maiklo. Nors pradinę baigė kaip darni bičiulių trijulė, vidurinėje jau niekam nekilo abejonių, kad Lukas su Reičele – daugiau nei draugai. Juodu Maiklui vis suorganizuodavo koki

pasimatymą, bet nė iš vieno neišsirutuliojo kas nors rimtesnio. Buvo pakankamai dailus, tačiau pernelyg liesas, o dar ir knygius, dėl to paauglių akyse virto tarsi nematomu.

Kur Maiklas dabar? Kai ji išvažiavo iš Atspindžio, jis tebedirbo Ruandoje, baigęs tarnybą Taikos korpuse turėjo planą dėstyti Filadelfijoje. Ir buvo vedęs Keitę Esterhaus, vienintelę iš mokyklos, prilygusią jam protu.

Krestelėjusi galvą Reičelė pasuko užvedimo raktelį ir ėmė lėtai riedėti Vandens gatve į miesto centrą. Ilgiau galvoti apie Maiklą nebedrįso.

Priekyje, miestelio viduryje, iškilo nedidelis apskritas žaliuojantis parkas. Nuo medžiais apaugusio rato lyg išsiklaipę stipinai šakojosi gatvės. Parkas rodėsi tankesnis ir žalesnis, nei Reičelė prisiminė jį buvus, ir ji važiuodama pro šalį negalėjo atitraukti nuo jo akių. Kažkur tame dailiame žiede tarp ąžuolų ir klevų augo dešimt svyruoklinių vyšnių, pasodintų vos jai išvykus. Apie tuos medžius tėvai jai rašė laiške. Tuomet, jau porą mėnesių gyvendama Geilo bute San Antonijuje, ji užsirakindavo vonioje ir raudodavo paleidusi vandenį, kad pusbrolis neišgirstų. Tėvai papasakojo ir apie akmeninį paminklą, pastatytą parko viduryje, kad niekas – nei jos karta, nei būsimos kartos – nepamirštų, kas nutiko jų vaikams.

Reičelė važiavo miestelio centru pro senąjį „Star & Lyber“ banko pastatą aptakiu akmeniniu fasadu, tada pro milžinišką Viktorijos laikų namą, kuriame buvo įsikūrusi biblioteka. Privažiavusi tvenkinį kaipmat ėmė šypsotis. Sustabdžiusi automobilį kelkraštyje, vėl žvilgtelėjo į laikrodį. Per mažai laiko. Mielai išliptų ir eitų pasivaikščioti siauru taku palei vandenį. Huberio tvenkinys. Pavadintas jos senelio, daugiausia šlovės Atspindžiui pelniusio žmogaus, garbei.

Miškas palei rytinę tvenkinio pusę, kur žaista, buvo tankus ir gūdas – kaip visada. Jie su Luku ir Maiklu mėgo tuos miškus.

Valandų valandas ten žaisdavo statydami įtvirtinimus ar vaidindami pirmuosius atvykėlius. Kad ir ką žaisdami prisibijodavo miško tankmėj neva gyvenančios „moters šikšnosparnio“ – keistos, siaubingos moters iš nutriušusios, apžėlusios lūšnos. Jiems ji buvo lyg ragana iš „Jonuko ir Grytutės“, tik ir taikanti, kaip kokį mažą vaiką pašauti į savo juoduojančią krosnį. Vis ragino, drąsino vienas kitą nueiti jos pažiūrėti, gąsdindavosi šokdami iš medžių ir šaukdami: „Moteris šikšnosparnis!“ Grasinavo vienas kitam, kad nutemps pas ją. Tačiau nė vienas niekada nekėlė kojos į tankmę, ir dabar sėdėdama automobilyje Reičelė svarstė, kad toji moteris tebuvo jų visų vaizduotės vaisius.

Artėjo laikas važiuoti močiutės, bet Reičelė dar jautė pareigą išlipti iš automobilio ir aplankyti senelio paminklą prie pat tvenkinio. Jau buvo pamiršusi, kaip jis atrodo. Tankūs antakiai ir apskriti vieliniai akiniai teikė jo veidui rimtumo. Tvarkingai pakirpta barzda ir ūsai. Bronzinės figūros dailumas ją sujaudino. *Piteris Huberis, 1902–1984*. Mirė praėjus vienuolikai metų nuo tada, kai ji 1965-aisiais paliko namus. Nuo tada, kai tėvai uždraudė bent žodeliu persimesti su seneliais.

Mažame miestelyje jie nuolat susidurdavo, retkarčiais vogčiom apsikabindavo ar sielvartingai vienas kitam pamodavo – tiek jų bendravimo ir tebuvo likę. Senelis buvo geras, tykus ir malonus žmogus – tokį jį prisiminė. Dar būdama vaikas, jo tylumą siejo su nuolat dirbančiomis, nuolat kuriančiomis smegenimis. Jam prisėdus prie fortepijono, namai prisipildydavo spalvingos, tokios muzikos. Gailėjosi jo nepažinojusi jau suaugusi.

Dabar abejojo, ar pavyks spėti pažinti ir močiutę. Socialinė darbuotoja ją apibūdino kaip gana gležną ir smarkiai prislėgtą. Šią vasarą Reičelės vaidmuo bus rūpintis moterimi, kuri gęsta.

Reičelė, jau žingsniuodama prie automobilio, staiga nustebusi grįžtelėjo. Ženklas „Huberio tvenkinys“, stovėjęs šalia vandens

visais jos gyvenimo Atspindyje metais, buvo pakeistas į „Spring Vilou tvenkinys“. Kurį laiką spoksojo į jį. Kažkokia nesąmonė. Kodėl jį pakeitė? Jai jis visad bus „Huberio“.

Dekerio alėja būtų buvęs tiesiausias kelias į ligoninę, tačiau jis vedė pro Spring Vilou pradinę mokyklą, kurioje ji dėstė visas šešias dienas prieš palikdama miestą, todėl pasuko į Sodybos kelią. Važiuojant pro dirbamas žemes keletą kilometrų, posūkyje ar leidžiantis nuo kalvos ligoninės pastatas vis kyšteldavo tolumoje.

Ligoninės aikštelės darbuotojas Reičelei nurodė palikti automobilį prie žiedinės gatvės šaligatvio, jeigu ji atvyko tik ko nors pasiimti. Kiek nustebusi, ji atsargiai pastatė automobilį už arklio su vežimaičiu. Kai ji augo, tokie vežimaičiai buvo neatsiejama kraštovaizdžio dalis, bet dabar šis vaizdas ją sujaudino. Pasaulyje tebėra žmonių, tvirtai besilaikančių savo principų.

Močiutės palata buvo antrame aukšte, užlipusi ten ji išvydo krėslė sėdinčią pagyvenusią moterį su džinsiniu sijonu iki pusės blauzdų, balta palaidine ir mėlynais drobiniais bateliais. Iš plačios šypsenos galėjai suprasti, kad ji jau kurį laiką stebėjo duris laukdama anūkės.

– Reičele, – močiutė kilstelėjo ranką, o Reičelė pasilenkusi pabučiavo jai į švelnų, vėsų skruostą. Senutė tvirtai suspaudė jos ranką, lyg ketindama nebepaleisti. Akyse sublizgo ašaros.

– Labas, močiut, – tarė Reičelė.

Nebūtų jos pažinusi. Helena Huber tebebuvo daili moteris išraiškingomis mėlynomis akimis, iškiliais skruostikauliais, tik jos tamsūs plaukai jau buvo visiškai žili ir trumpi. Glotniai sušukuoti, jie išryškino nepaprastai liesą veidą. Jai reikia valgyti. Ir kuo sočiau. Reičelė, vos nusprendusi padaryti darbo mokykloje pertrauką, su malonumu ėmė gaminti ir pati dėl to valgė gerokai per daug.

Senolei kryptelėjus galvą, Reičelė ant skruosto pastebėjo žemyn po palaidinės apykaklę besileidžiantį vos matomą, į paparčio lapą panašų piešinį. Nudegimo žymė. Žaibas. Ją nupurtė šurpas.